

Зубкова Любов Анатоліївна,
старший науковий співробітник секретаріату
Вченої ради Національної академії внутрішніх
справ, кандидат юридичних наук

ДОКТРИНАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО РОЗУМІННЯ ПРАВЗАХИСНОЇ ФУНКЦІЇ ДЕРЖАВИ

Розвиток суспільства, в рамках якого функціонують та розвиваються держава і право, обумовлюється боротьбою різноманітних антагоністичних інтересів, що є одним із факторів, які визначають охоронний та регулятивний вплив права і держави, як засобів впорядкування суспільних відносин. Охоронний вплив на розвиток суспільства є формою його забезпечення та гарантування непорушності прав і свобод громадянина, а також законних інтересів суб'єктів права. Феномен правоохорони має соціальний характер, що пов'язується із активним впливом уповноважених суб'єктів на деструктивні як внутрішні, так і зовнішні фактори, з метою забезпечення суспільства та гарантування балансу різновекторних (антагоністичних) інтересів. Саме за допомогою правоохоронної діяльності як певної системи інституцій та засобів можливо надати суспільним відносинам ознак стабільності, послідовності, динаміки та розвитку.

Розуміння правозахисної функції держави пов'язане зі сприйняттям близьких категорій «охорони права» та «захисту права». Охорона прав і свобод людини спрямована на попередження та недопущення порушень прав і свобод кожного учасника кримінального провадження. На думку С. А. Паршака, захист прав здійснюється при порушенні прав, погрозі порушення або при перешкоді їх здійсненню. Вказане означає, що не можна ототожнювати ці різнопланові категорії, оскільки «охорона прав» в юридичному сенсі означає статичний стан норм права, що спрямований безпосередньо на попередження порушень прав учасників кримінального провадження. Порушення цих прав веде до динамічного стану реалізації права на захист. Тобто до захисту прав громадяни вимушені звертатися лише тоді, коли порушені їх права чи інтереси, що охороняються законом [1, с. 160-161].

В інших наукових роботах правозахисна функція по суті визначається як підфункція правоохоронної діяльності держави. На думку П. С. Корнієнка термін «правоохоронна діяльність» стійко асоціюється з діяльністю правоохоронних органів, насамперед органів внутрішніх справ, хоча й не обмежується ними. Водночас, термін «правозахисна діяльність» асоціюється передусім з рухом за права людини та діяльністю громадських правозахисних організацій. На його

ж думку, до головних правоохоронних функцій органів державної влади необхідно віднести профілактичну; захисну; ресоціалізаційну; правороз'яснювальну; аналітичну та/або методичну; інформаційну; нормотворчу (частково); координаційну [2, с. 60–61].

На думку С. Д. Гусарева, правозахисна діяльність держави – це один з видів соціальної діяльності, що реалізується спеціально уповноваженими суб'єктами на професійній основі та здійснюється на підставі й відповідно до правових основ з метою створення належних умов для ефективної реалізації прав та свобод людини і громадянина, підтвердження або відновлення оскарженого чи порушеного права людини [3, с. 96–98].

Водночас, А. Бондаренко зазначає, що правозахисна функція – це діяльність держави щодо захисту прав і свобод людини й громадянина, затвердження законності та правопорядку в усіх сферах громадського й політичного життя. Охорона прав – це сукупність різних взаємопов'язаних заходів, які здійснюються органами державної влади й громадськими об'єднаннями та звертають увагу насамперед на попередження порушень прав людини або усунення перешкод, а захист прав і свобод людини й громадянина – це конституційний обов'язок держави, цілком логічним є його зв'язок із функціями держави, в яких проявляється та роль, яку держава відіграє у вирішенні основних питань суспільного розвитку, у задоволенні різноманітних інтересів населення країни. З урахуванням наявних в юридичній науці позицій, непорушність здійснення конституційних правозахисних обов'язків держави, а також підвищення ефективності захисту прав і свобод людини й громадянина, обумовлюють оформлення правозахисної функції держави як самостійного напрямку її діяльності. Авторкою пропонується виокремлювати такі форми реалізації правозахисної функції держави: ліквідаційна форма реалізації правозахисної функції держави (усунення загроз у процесі реалізації права), сутність якої полягає в цілеспрямованій діяльності владних структур та органів державного управління різних рівнів, спрямованих на забезпечення правопорядку як об'єктивної потреби розвитку держави й суспільства, на запобігання та припинення правопорушень; правовідновлююча форма реалізації правозахисної функції держави (відновлення порушених прав людини) включає заходи, які приводять до відновлення порушених прав неправомірними діями та відповідальності особи, яка вчинила ці правопорушення; штрафна форма реалізації правозахисної функції держави (притягнення винних до юридичної відповідальності) [4, с. 282–284].

Правозахисну функцію сучасної держави можна визначити як пріоритетну функцію держави, яка полягає в напрямі діяльності, спрямованої на захист і втілення права, яке розгортається в інституційному правопорядку, в основі якого – конституційні

принципи верховенства права, поваги до прав людини та демократії. Захист права з боку держави виявляється і в конституційному самообмеженні державної діяльності щодо людської свободи, і в її активній діяльності на здійснення позитивних обов'язків стосовно ефективного і реального втілення прав людини [5, с. 139]. Зміст правозахисної функції сучасної держави окреслює предметну діяльність всього механізму держави (сукупності державних інститутів), спрямованого на утвердження фундаментальних конституційних принципів, на яких заснована держава, передовсім принципів верховенства права, поваги до прав людини та демократії.

Список використаних джерел

1. Паршак С. А. Механізм забезпечення прав учасників кримінального провадження у контексті правозахисної функції держави. *Європейські перспективи*. 2014. № 7. С. 157–162. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/evpe_2014_7_29.

2. Корнієнко П. С. Співвідношення понять і практики здійснення правоохоронної та правозахисної діяльності в Україні. *Часопис Київського університету права*. 2014. № 3. С. 60–63. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chkup_2014_3_15

3. Гусарев С. Д. Юридична діяльність: методологічні та теоретичні аспекти. Київ : Знання, 2005. 375 с.

4. Бондаренко А. Форми реалізації правозахисної функції сучасної держави: до постановки проблеми. *Юридичний вісник*. 2014. № 6. С. 282–288. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/urid_2014_6_49

5. Копча В. В. Правозахисна функція держави: доктринальні підходи до розуміння. *Публічне право*. 2019. № 2 (34). С. 132–140.

Козачина Анна Меружавівна,
здобувач кафедри кримінального прав
Національної академії внутрішніх справ

АНАЛІЗ МІЖНАРОДНОГО ЗАКОНОДАВСТВО ПРО ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ДЕКЛАРУВАННЯ НЕДОСТОВІРНОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Корупція – одне з найнебезпечніших соціально-правових явищ, що заважає розвитку правової, економічної, політичної та інших сфер суспільного життя у будь-якій державі. Високий рівень корупції породжує недовіру громадян до органів державної влади та уповноважених осіб, які виконують функції держави або місцевого самоврядування [8, с. 403]. Корупція є однією із найнебезпечніших загроз правопорядку, демократії, правам людини, чесності та соціальній справедливості, вона перешкоджає економічному